

Liquidació total per reformes

assistim entre atònits i encuriosits al desballestament de la ciutat vella. Retroexcavadores i piconadores avancen implacablement emportant-se bona part de les edificacions. S'imposa a la població resident un èxode, el qual sembla està debatut i consensuat. Si les previsions es compleixen restarà només que alguna empresa o societat el reedifiqui sota criteris d'optimització i eficàcia funcional. La pretensió és repoblar i reactivar la zona oferint habitatges, oficines i comerços de qualitat mitjana adaptats a les demandes mitjanes de la ciutadania. Això sí!, la pell dels edificis haurà d'ajustar-se mimèticament a les edificacions tradicionals.

Sens dubte el procés pel qual s'ha arribat a aquesta situació és molt complex. Només destacaré algunes fites i conceptes que permetin conèixer sintèticament el procés de formació i decadència de la ciutat vella.

1. Radialitat. Que Reus sigui una ciutat cruïlla enmig del pla del Camp, rereguardada durant molts segles de l'insegur front costaner, és la raó que l'estructura urbana de la ciutat vella i bona part de la l'actual sigui radial. Els radis coincideixen amb les grans rutes de comunicació geogràfiques i amb les vies de relació amb l'entorn territorial. L'estructura urbana de la ciutat vella reflecteix aquesta radialitat en la plaça del Mercadal, espai buit de tres mil metres quadrats i escaig, que simbòlicament representa la cruïlla.

2. L'empremta de les murades. La segona característica definidora de la ciutat vella és la precisa delimitació del seu àmbit, fruit d'haver estat un recinte clos per murades. A l'interior d'aquest encerclat, d'unes onze hectàrees, es va anar encabint la població. Va ocupar-se progressivament i el que en origen eren jardins i horts annexos a les cases van ser parcel·lats i edificats, fins assolir un estat de consolidació absoluta.

3. Ordenació del sòl desamortitzat. La reconversió d'enclavaments eclesiàstics

desamortitzats o vacants en àrees de nova ordenació i edificació ha estat un dels més reeixits en la capitalització d'espais públics de qualitat. Destaquen tres operacions en el tomb de ravals, dues de caràcter marcadament immobiliari: el front nord de la plaça del Prim i la de les Peixateries Velles, i una tercera equipamental, la de la plaça de Catalunya i l'eix viari vers el cementiri.

4. Les accions superbes. El període que comprèn la guerra civil i la constitució de les administracions democràtiques va significar una etapa nefasta per a la ciutat vella. Els motius de la degradació i enviliment de la ciutat vella van ser: el desplaçament del centre cívic local, l'absència de planejament urbanístic, el foment de l'anomenat *desarrollismo*, la inexistència de programes de rehabilitació i manteniment del parc d'habitatges, i en general menysvaloració de les estructures parcel·làries històriques i tipològiques preexistents. Persisteixen com a negatiu record emergint sobre el teulats: l'hotel Gaudí i edifici annex, edifici cantoner de la plaça de Catalunya i el raval del Pallol, i el front sud de la plaça de Prim.

5. La 'peatonalització'. Les botigues del centre han esdevingut un element clau en la voluntat de permanència i arrelament. El desplaçament del centre cívic i comercial local vers la plaça de la Llibertat, no va arribar a desmantellar del tot l'estructura del comerç tradicional, implantat sobre la creuera definida per Monterols-Major i Jesús-Galanes. El decidit tall del trànsit rodat al carrer de Jesús va ser tot un esdeveniment. L'especialització de l'espai públic en favor dels vianants s'ha demostrat com un senzill instrument urbanístic, que ha permès el manteniment, consolidació i expansió del comerç. No així amb les altres activitats, en particular l'habitatge.

5. El planejament. El document capitalitzador de les propostes urbanístiques respecte de la ciutat vella ha estat el *Pla especial de protecció del casc històric* de 1987. La fina-

litat d'aquest instrument era el sanejament urbà, la creació de dotacions i equipaments comunitaris, la solució dels problemes de circulació i, fins i tot, els d'estètica. L'àrea tenia greus problemes de degradació, manca d'activitat i pèrdua progressiva de les condicions d'habitabilitat. Calia una intervenció enèrgica i eficaç que trenqués el procés de progressiva decadència de l'àrea, sense una substitució general d'edificis.

Un balanç sintètic dels resultats és: la plaça del Mercadal ha recuperat la seva categoria de centre cívic públic local, el teixit comercial s'ha consolidat, s'han rehabilitat els monuments principals i s'han comprat importants estocs d'edificacions.

Les actuacions en curs dins de la ciutat vella, en lloc de fer la necessària introspecció en les formes parcel·làries, les estructures viàries o en el manteniment de la major part de les edificacions existents, aposten per la transformació maximalista, que ignora la relació amb la resta d'espais existents. Les dimensions de l'espai públic en els teixits antics no responen a patrons homogenis universalitzables. La justa proporció dels carrers i places està determinada pel lloc on estan situats i la funció que els és encomanada.

Si salvaguardem els objectes, les eines i les formes artístiques de les cultures pretèrites, hauríem de patrimonialitzar els assentaments originaris. I en coherència cal esperar que la reedificació dels espais arrasats no es faci amb l'actitud de pensar que tot el que es refà, sigui quina sigui la proposta, és millor.